

УДК 338.1:338.5

Левадна Д.Б., учениця*Дніпровський ліцей № 139 Дніпровської міської ради***Науковий керівник:****Сергієнко Е.О. к.держ.упр., доц., доцент кафедри ПЕППУ***(Національний технічний університет «Дніпровський політехніка», м. Дніпро, Україна)*

РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Розвиток малого бізнесу є важливим компонентом економічної стабільності та соціального розвитку будь-якої країни. Однак, в умовах війни, малий бізнес стикається з низкою унікальних викликів, які суттєво змінюють його функціонування та стратегії розвитку. Війна не лише створює економічну нестабільність, але й вимагає адаптації підприємців до нових реалій. Основні труднощі, з якими стикаються малі підприємства, включають: високе податкове навантаження, яке змушує значну частину малого бізнесу працювати в «тіні»; недостатнє нормативно-правове регулювання, відсутність ефективних механізмів державної фінансової підтримки, а також надмірне регулювання взаємовідносин підприємців із державними органами; обмежений доступ до матеріально-фінансових ресурсів; недосконала система обліку та звітності для малих підприємств, а також недостатнє інформаційне та консультативне забезпечення; недосконала система підготовки та перепідготовки кадрів для підприємницької діяльності.

Незважаючи на значну кількість наукових робіт, присвячених дослідженню сучасного стану та викликів для бізнесу в умовах війни, ця тема стає дедалі актуальнішою серед дослідників. Це пояснюється потребою у всебічному аналізі тенденцій розвитку бізнесу в складних умовах воєнного стану та у пошуку шляхів його адаптації.

Зокрема, Т. О. Мурована вивчає основні тенденції функціонування бізнесу в умовах воєнного стану, а також методи підтримки, такі як податкові, митні, фінансові заходи, дерегуляція, допомога на місцевому рівні (зокрема, сприяння релокації), інформаційна підтримка та підтримка окремих галузей. На думку дослідниці, фінансова допомога виявилася найбільш ефективною, оскільки більшість підприємств, які змогли пережити початковий шок війни та період нестабільності, потребують додаткових фінансових ресурсів для збереження діяльності та розвитку [1]. Є. В. Редзюк у своєму дослідженні оцінює рівень бізнес-активності українських підприємств під впливом війни, аналізує фактори, що впливають на внутрішнє бізнес-середовище, а також пропонує шляхи для покращення й розвитку підприємницької діяльності, використовуючи передовий міжнародний досвід. О. О. Більовська та Р. Г. Майстро у своєму дослідженні акцентують увагу на заходах державної дерегуляції, спрямованих на підтримку підприємництва в умовах війни [3]. М. О. Сулима та О. О. Казак також досліджують проблеми, з якими стикається український бізнес у воєнний період. Вони підкреслюють такі виклики, як зростання цін на сировину, падіння попиту на продукцію, валютні коливання, проблеми з постачанням комунальних послуг, труднощі з транспортуванням, небезпека та питання оплати праці.

Особливої уваги заслуговують роботи, що досліджують економіку України в цілому в умовах воєнного стану. Так, О. Москаленко аналізує виклики для української економіки та суспільства в умовах пандемії та збройного конфлікту, досліджує використані економічні інструменти, а також визначає пріоритетні напрямки для післявоєнного відновлення. Він прогнозує, що на повне відновлення економіки України знадобиться від трьох до п'яти років, і підкреслює важливість міжнародної допомоги на зразок Плану Маршалла та європейської інтеграції.

Попри запровадження воєнного стану, економічна активність в Україні поступово відновлюється, значною мірою завдяки звільненню окупованих Росією територій Київської, Сумської, Чернігівської та Харківської областей.

За даними опитування членів Американської торговельної палати, наразі повноцінно працює 60% підприємств, ще третина – частково, 5% тимчасово призупинили свою діяльність, а лише 1% припинили роботу повністю. Загалом понад 80% підприємств уже відновили свою діяльність. Така економічна стійкість пояснюється низкою факторів неекономічного характеру, однак вагому роль у відновленні малих підприємств відіграла своєчасно надана державна підтримка.

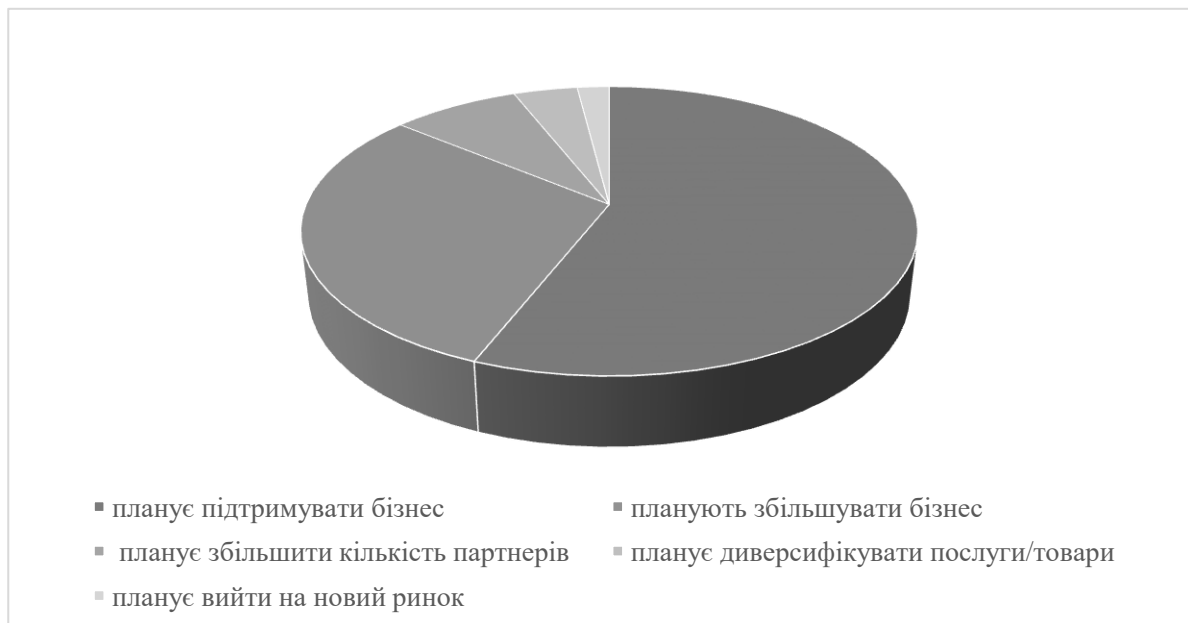

Рис.1 – Перспективи бізнесу на найближче майбутнє (складено автором за [1])

Досить оптимістичні перспективи економічного розвитку через ветеранські бізнеси. Кожного місяця кількість ветеранів у країні збільшується, при чому понад 60% з них планує відкрити власну справу після повернення з фронту.

Проте, попри складнощі, малий бізнес часто проявляє виняткову гнучкість і здатність до інновацій, що дозволяє йому не лише вижити, але й адаптуватися до нових умов, забезпечуючи тим самим важливу роль у відновленні та розвитку економіки в післявоєнний період. Вже зараз в Україні успішно працює декілька сотень компаній, заснованих ветеранами або членами їх сімей. Сприяння розвитку ветеранського бізнесу – це значний внесок у майбутнє економіки країни, адже саме він вже зараз стає рушійною силою розвитку країни. Крім того, це допомагає створенню нових робочих місць, прискоренню соціальної адаптації та поверненню до стабільного життя сотням тисяч ветеранів та членів їх родин.

Список використаних джерел:

1. Український бізнес під час війни: реальна аналітика та перспективи на майбутнє у 2024 році. <https://finstream.ua/ukrayinskyj-biznes-pid-chas-vijny-analytyka/>
2. Мельник Т. (2023). Український бізнес в умовах війни: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення. *Journal of Innovations and Sustainability*. 7(3). 07. DOI : <https://doi.org/10.51599/is.2023.07.03.07>.

3. Мурована Т. О. (2023). Вітчизняне підприємництво в умовах воєнного стану: основні тенденції та методи підтримки. *Економіка та суспільство*. Вип. 47. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-49>.

4. Редзюк Є. В. (2022). Стан, проблеми і чинники гальмування розвитку бізнес-активності в Україні. *Стратегія економічного розвитку України*. Вип. 51. С. 35–49. DOI : <https://doi.org/10.33111/sedu.2022.51.035.049>.

5. Більовська О., Майстро Р. (2023). Особливості підприємницької діяльності в умовах воєнного стану в Україні *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. Економічні науки. № 2. С. 50–54. DOI : <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2023.2.50>.

6. Григоренко Є, Шніцер М, Forbes (2022) Як після війни Україна має відновлювати економіку та бізнес. URL: <https://forbes.ua/money/yak-pisslya-viyini-ukraina-mae-vidnovlyuvati-ekonomiku-ta-biznes-velike-doslidzhennya-deloitte-15122022-10501>.